

Stichting Beter Zeist

Secretariaat:
P.C. Hoofllaan 31
3705 AE Zeist
T: 030-6960141
KvKnr.:30250364
NL98 INGB 0005 8035 12
E: beterzeist@gmail.com
W: www.beterzeist.nl

Aan de gemeenteraad van Zeist

Zeist, 9 september 2021

Betreft: Inspraakreactie Ronde Tafel 9 september 2021
over Rv Regionale Energie Strategie (RES 1.0 U16)

In het kader van het Nationaal Programma Energiestrategie maken 30 (energie)regio's een (regionale) uitwerking van de nationale afspraken uit het klimaatakkoord voor de sectoren elektriciteit en bebouwde omgeving. In de energieregio U16 was de gemeente betrokken bij het opstellen van de regionale energiestrategie. Dat is een verplichting die voortvloeit uit het nationaal programma. Op 16 juni 2020 aanvaardde de Zeister raad unaniem het bod van de RES. Dit document was opgesteld door representanten van de 16 Utrechtse gemeenten, de 4 waterschappen en de provincie Utrecht als concept-bod van de regio aan het Nationaal Programma Energiestrategie. Nu ligt de RES 1.0 van U16 voor in de Ronde Tafel van de gemeente Zeist.

Algemeen

Het regionale beleidsstuk geeft een overzicht van de verwachte regionale elektriciteitsbehoefte voor 2050 (10,8 TWh) en voor 2030 (3,8TWh) en hoe dat in technische zin in Nederland op eigen grondgebied valt op te lossen. Voor 2030 is volgens het RES 1.0 de regionale ambitie voor duurzaam opgewekte elektriciteit 1,8 TWh, terwijl de vraag van het Rijk 1 TWh was. Heeft deze zelf gekozen toename te maken met de ambitie van de Regio Utrecht om een Metropoolregio te worden die dan ook veel meer elektriciteit zal gaan verbruiken?

De verwachte toename van 7 TWh tot 2050 heeft vooral te maken met de energietransitie naar de opwek en het gebruik van elektriciteit. In hoeverre rekening is gehouden met diverse scenario's voor demografische en economische ontwikkelingen is voor ons moeilijk in te schatten. Daarbij speelt uiteraard het toekomstig overheidsbeleid een rol. *Technisch gezien* is het een goed onderbouwd rapport.

In algemene zin ondersteunt Stichting Beter Zeist initiatieven die eraan bijdragen dat de klimaatverandering wordt tegengegaan. Wat echter het probleem is dat in het strategisch document op *allerlei andere aspecten* die te maken hebben met de energietransitie niet of nauwelijks wordt ingegaan. Dergelijke punten worden soms wel of soms niet genoemd. Als ze toch worden genoemd dan wordt al gauw verwezen naar de volgende versie van de RES 1.0 U16 (2023). Dat zorgt ervoor dat alvast kan worden begonnen met de uitvoering van de RES 1.0, terwijl tot dan de niet uitgewerkte aspecten blijven liggen.

Verder wordt verwezen naar de afzonderlijke gemeenten. Dat levert geen fraai beeld op: het Rijk verwijst in zijn top down benadering naar de regio's en de regio's verwijzen vervolgens naar de gemeenten. Zo verdwijnen de gemeenschappelijke aspecten en problemen uit beeld. Op die manier worden de afzonderlijke gemeenten opgezadeld met

zaken die beter in onderling verband kunnen of zouden moeten worden aangepakt. Dat zet de deur open voor allerlei moeilijk verdedigbare verschillen tussen gemeenten over onderling verwante beleidskwesties. Het zorgt voor twee problemen: die van de kwaliteit van de transitie en die van de betrokkenheid van inwoners en andere belanghebbenden die geen entree hebben bij de regio (geen direct toegankelijke bestuurslaag). Dat leidt ertoe dat inwoners en hun organisaties zich niet gehoord voelen door hun gemeenten en ook niet terecht kunnen bij de formeel niet verantwoordelijke regio's.

Eerdere reacties

Stichting Beter Zeist heeft al eerder over de energiestrategie van de regio en van Zeist meerdere schriftelijke reacties gegeven¹, zowel principieel als meer praktisch gericht. Daarbij ging het vooral om het volgende.

- Mogelijke alternatieven voor de door het Rijk gekozen gemeentelijke zelfvoorziening van energie, althans grotendeels.
- De top down benadering van het Rijk voor de regionale energie strategie (RES).
- Het ontbreken van een valide en betrouwbare schatting van de netto-opbrengst in termen van reductie van broeikasgassen.
- De betwistbare keuze voor bepaalde mogelijkheden, de (onomkeerbare) effecten voor op de in het geding zijnde waarden van de woon- en leefomgeving en de compensatie daarvoor.
- De beschikbaarheid van voldoende elektriciteitsinfrastructuur en de maatschappelijke risico's.
- De relatie met de omgevingsvisie en het pleidooi voor een RES-MER².
- De effecten van plaatsing van windturbines en zonnenvelden op de verstedelijking van de omgeving en op andere ruimtelijke opgaven.
- Het draagvlak bij de bevolking voor windturbines en zonnenvelden.
- De onderbenutting van mogelijkheden van zonnepanelen op daken van flats, appartementsgebouwen, kantoren en bedrijven e.d.
- De aanvulling van de voorwaarden voor participatie van inwoners en andere belanghebbenden.

Op een aantal van de genoemde omissies en op enige juridische en bestuurlijke aspecten zal hier nader worden ingegaan.

1 Onnodige zelfvoorziening van Nederland en de regio's

In wezen is het produceren en verhandelen van duurzame elektriciteit een economische activiteit die niet onderhevig hoeft te zijn aan autarkie of zelfvoorziening. Toch heeft de Nederlandse overheid zonder duidelijke discussie voor dit laatste *gekozen* door het principe af te spreken van het op eigen grondgebied voorzien in duurzame elektriciteit. Voor vrijwel geen van de andere benodigde producten en diensten wordt dit principe gehanteerd. Waarom in dit geval dan wel terwijl de ruimte daarvoor in Nederland zeker in de toekomst met de verwachte uitbreiding met 7 TWh zo beperkt is?

De invoer van duurzaam geproduceerde elektriciteit kan zeker zo goed bijdragen aan het noodzakelijk terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. Bovendien kunnen zo

¹ Brieven d.d. 9 maart, 19 mei, 8 juni en 1 juli 2020, zie oude website <http://beterzeist.nl/gemeente-beleid/milieuvisie/klimaat-en-energie/energie-initiatief/#RES/> en de inspraakreactie tijdens de Ronde Tafel over het Rv Duurzame opwek elektriciteit / Beleidsvisie zonnenvelden (zie [Inspraakreactie Beter Zeist over elektriciteitsopwekking Zeist \(RES\)](#)).

² De commissie MER adviseert dit in te zetten bij besluitvorming over de (landelijke) RES.

de opwekrisico's worden gespreid. Er zijn genoeg landen in Europa en Noord-Afrika die volop ruimte hebben en in staat zullen zijn bij te dragen aan de energietransitie. Deze landen kunnen worden geholpen om een dergelijke productie op gang te brengen en te kunnen afzetten op de West-Europese markt, vermoedelijk deels door waterstof als tussenproduct. In 2030 gaat het nog om het realiseren van 1.8 TWh elektriciteit maar in 2050 om 10,8 TWh, dat is maar liefst 6 maal zoveel. Hoe kun je dat wegzetten op het grondgebied van Nederland zonder andere belangen en waarden zeer ingrijpend te schaden? Hoeveel van deze 10,8 TWh kan elders via waterstofproductie worden verkregen i.p.v. hier via windmolens en zonnepanelen?

Aanbeveling: *In het steeds verder verstedelijkte Nederland niet alles inzetten op onnodige autarkie, maar actief en financieel bijdragen aan duurzame productie van energie in andere landen. Dit nu in de RES 1.0 communiceren aan het Nationaal Programma RES.*

2 Duurzame energie en de relatie met klimaatadaptatie

De onderlinge beïnvloeding van energie en klimaatadaptatie wordt niet aan de orde gesteld in de RES 1.0. Enkele voorbeelden op het gebied van de koudevraag. Zo zorgt in de zomer koeling d.m.v. aquathermie voor een hogere temperatuur van het oppervlaktewater. Maar koel water zou dan juist moeten worden gebruikt om temperatuurstijging in stedelijke gebieden te matigen. Ook leidt het toepassen van zonnepanelen tot een hogere omgevingstemperatuur. Windturbines mengen lucht van verschillende hoogte waardoor bij hittegolven 's-nachts de noodzakelijke afkoeling wordt getemperd. In de RES 1.0 staat op pagina 8: "In de RES 2.0 zullen we nader ingaan op de gevolgen van de warmtetransitie op de elektriciteitsvraag". Maar deze toezegging gaat maar over een deel van de complexe relatie tussen energie en klimaatadaptatie.

Aanbeveling: *In de RES 1.0 alsnog in hoofdstuk 5: "RES in brede context" ingaan op de interactie tussen opwek van energie en klimaatadaptatie en dat niet alleen overlaten aan initiatieven van afzonderlijke gemeenten en het deelgebied USP.*

3. De benodigde infrastructuur w.o. het elektriciteitsnet en maatschappelijke gevolgen

Dit is nu al een urgente kwestie. Netbeheerders zien in toenemende mate dat elektriciteitsnetten overbelast raken en onvoldoende elektriciteit van aanbieders kunnen verwerken en daardoor ook kunnen aanbieden. Dat betekent dat aanbieders soms geen stroom kunnen leveren aan het net en dat nieuwe afnemers zoals bedrijven niet zouden kunnen worden aangesloten. In de RES 1.0 staat op pagina 7: "Eind 2021 levert Stedin een geactualiseerde netimpact-analyse". Maar die is zoals daar aangegeven grotendeels beperkt tot het eigen netwerk.

In de RES 1.0 wordt op pagina 46, 48, 51, 57 en 59 wel iets vermeld over mogelijkheden van energieopslag in batterijen, waterstof en thermische energieopslag, maar voor de RES 1.0 is energieopslag nog geen opgave (mogelijk wel in de RES 2.0 van 2023 als de techniek zich verder ontwikkelt pag. 59). En dergelijke opslag vermindert de capaciteitsproblemen van elektriciteitsnetten.

Aanbeveling: *Gezien de mogelijkheden die o.m. decentraal nu al beschikbaar zijn is een actiever opstelling gewenst ook naar de landelijke overheid, zoals t.a.v. facilitering van de opslag van decentrale energie in combinatie met de opwek van energie.*

4. Relatie met economie en ruimtelijke ordening

Het faciliteren van opwek van (gesubsidieerde) energie heeft een aanzuigende werking op grootverbruikers van elektriciteit en warmte. Die zien dan hun kans om dicht bij de bron goedkoop van de opgewekte energie te kunnen profiteren. Voorbeelden zijn de

vestiging van internationale datacenters en opslag- en distributiecentra. Die kunnen bovendien gebruik maken van Nederlandse faciliteiten op het gebied van belasting en directe of indirecte energiesubsidies. Een enkel datacenter gebruikt de hoeveelheid energie zoals die van een middelgrote stad in Nederland. Ook andere energie-intensieve industriële bedrijven (hoogovens, kunstmest, beton) en transportbedrijven (scheepvaart, luchtvaart en wegtransport) maken gebruik van de bestaande faciliteiten.

Een ruimtelijke ordening die de vestiging van energie-intensieve bedrijven beperkt zal nodig zijn om in Nederland de klimaatdoelen te behalen en tegelijkertijd de energie-opwek binnen maatschappelijk aanvaardbare grenzen te houden. Dat is ook nodig om de verrommeling en verstedelijking van het landschap door bedrijven te beperken³. Dit is ook van belang voor het tijdens vakanties uitwijken van inwoners naar andere landen om tijdelijk aan de steeds meer verstedelijkte omgeving te ontkomen. Dat laatste zorgt voor een groot beslag op het energie-aanbod zoals blijkt uit de gevolgen van de coronamaatregelen.

Aanbeveling: *In de RES 1.0 alsnog in hoofdstuk 5: "RES in brede context" ingaan op de interactie tussen enerzijds opwek en gebruik van energie en anderzijds de eisen die in dit verband gesteld kunnen worden aan ruimtelijke ordening. Het extra stimuleren van de economie van de regio U16 door het toelaten van energie-intensieve bedrijven past niet in het beleid van beperking van het gebruik van energie in Nederland. Dergelijke bedrijven kunnen beter worden gevestigd in minder verstedelijkte landen waar gemakkelijker duurzame energie valt op te wekken.*

5. Voorkomen van negatieve effecten op mens, leefomgeving, natuur en milieu.

De gevolgen voor de mens en de omgeving van de aanleg en het laten draaien van windturbines mogen niet worden onderschat. Daarbij gaat het o.m. om de gezondheid van mensen door overlast van geluid en licht- en schaduwflitsen, vermindering van de beleving van waarden van het landschap, de effecten op flora en fauna en de gevolgen voor de omgevingstemperatuur zoals vermeld in punt 2. Ook de productie en recycling van windturbines levert de komende tijd nog problemen op en kost energie.

Het plan is gedateerd op 31 mei 2021 (zie pag. 2). Daarom kon in het plan op pagina 60 nog worden vermeld dat de RES zelf niet MER-plichtig is. Die constatering kan echter worden genuanceerd door de uitspraak van de Raad van State dat een planmilieueffectrapport (plan MER) nodig is voor het algemene beoordelingskader voor windturbines, de benodigde windturbinebepalingen. Daarbij gaat het om algemene normen c.q. regels voor geluid, slagschaduw en veiligheid die in Nederland gelden voor de bouw en het gebruik van windturbines (zie in punt 9). Die zullen door het Rijk wettelijk moeten worden vastgesteld. In het de RES 1.0 wordt nog niet gekozen welke MER-vorm het meest geëigend is: een projectgebonden MER of bijvoorbeeld een plan-MER (zie pag. 60). Wellicht kunnen beide vormen worden gebruikt al naar gelang de initiatieven.

Aanbeveling: *Wat nodig is dat inwoners en hun organisaties voldoende kans krijgen om zowel op projectniveau als op regioniveau en hoger te participeren en in te spreken over het te gebruiken beoordelingskader en de te hanteren normen.*

6. Participatie van inwoners en andere belanghebbenden

Het woord participatie komt apart in allerlei verbanden of in diverse samengestelde

³ Wel wordt nu wel in de: 'RES 1.0' aandacht gegeven aan een zorgvuldige landschappelijke inpassing, dat mede op basis van de: 'Kwaliteitsgidsen Utrechtse Landschappen (Provincie Utrecht, 2011)' (zie in deze met name ook de 'RES 1.0', Bijlage 14: 'Rapport energielandschappen'). Wat de juridische status van de bijlage is blijft onhelder.

woorden 136 maal voor in de RES 1.0. Dat schept verwachtingen. Worden die ingelost? Vanuit de regio is een aantal stakeholdersbijeenkomsten georganiseerd met een beperkte groep milieuorganisaties (NMU), natuurbeheerders, windmolenfabrikanten, energieadviseurs en wetenschappers. Ook werden er gesprekken gevoerd met individuele stakeholders (zie schema 'Tijdslijn RES U16' op pag. 22). Maar voor de inwoners van de regio is er maar 1 Web-seminar over de RES gehouden, namelijk op 9 september 2020.

Verder moesten de inwoners en lokale organisaties het doen met plaatselijke participatie die gemeenten organiseerden over de lokale voornemens. De informatie uit de formele lokale inspraak kwam maar zeer gefilterd door naar de regio via moties en amendementen van gemeenten. Dat heeft te maken met de getrapte participatie via gemeenten, want RES-regio's behoren niet tot het overheidsbestuur waarbij directe inspraak mogelijk is. In de RES gaat het over de regio en daar zouden inwoners ook iets van kunnen vinden. Slechts 1 Web-seminar voor alle inwoners kan daar niet in voorzien. Dat terwijl het voor de inwoners gaat om hun eigen woon- en leefomgeving en die is in het algemeen groter dan het gebied van de eigen gemeente. Verder hebben energie-initiatieven in de ene gemeente vaak invloed op die in andere. Dat geldt ook voor Zeist, bijvoorbeeld t.a.v. mogelijke windturbines langs de A12 en de A28 die invloed hebben op de aangrenzende gemeenten. *Op het niveau van de regio* heeft het ontbroken aan systematische inwonersparticipatie over de *regionale* voorstellen. Dat kon niet worden gecompenseerd door lokale participatie omdat in de discussie aldaar de lokale problematiek centraal stond. Dat hier en daar bovengemeentelijk is geparticipeerd gold overigens niet voor de gemeente Zeist.

Inwonersparticipatie is van groot belang niet alleen voor het draagvlak van beoogde maatregelen en de maatschappelijke legitimering ervan, maar ook voor de kwaliteit van het proces en de kwaliteit van de resultaten. Zo staat in Bijlage 14 dat energie-initiatieven gepaard *kunnen* gaan met investeringen in het landschap. Denk aan herstel van verdwenen landschapselementen, natuurontwikkeling en waterberging. Inwoners kunnen hun gebiedservaring inbrengen en verder is in de bevolking - zeker in Zeist - veel vakdeskundigheid aanwezig die kan worden benut.

Aanbeveling: *Er zal onzes inziens alsnog moeten worden voorzien in voorwaarden voor voldoende participatie op regionaal niveau over de RES 1.0. Het wachten op regionale participatie over de RES 2.0 van 2023 is niet nodig en betekent feitelijk het wegzetten van de inwoners. Gezien de (tussen)uitspraak van 30 juni 2021 van de Raad van State (zie onder punt 9) moet het mogelijk zijn de participatie de komende tijd uit te voeren. Het landelijk beoordelingskader laat immers nog tenminste 1,5 – 2 jaar op zich wachten.*

7. Draagvlak voor de voorzieningen

Hoewel veel mensen achter de energietransitie staan wordt door de huidige ongelijke verdeling van de lusten en lasten tussen enerzijds kleine afnemers van energie die 'opcenten' moeten betalen en anderzijds grootverbruikers met speciale lage energietarieven het maatschappelijk draagvlak ervan aangetast. Dat vertaalt zich regionaal en ook lokaal in weerstand tegen de voorstellen.

Overheden proberen door burgers te betrekken bij de exploitatie van energie-initiatieven het draagvlak daarvoor te vergroten. Deels zal dat lukken, maar daar waar al een ingrijpende aantasting van de woon- en leefomgeving optreedt is het meestal te laat om investeringen terug te draaien. Het doordrukken van maatregelen - op welke wijze dan ook - zal juist zorgen voor meer weerstand bij de bevolking. Denk aan de bestuurlijke casus in het Eemsgebied. Zo iets zal in Zeist en in de regio moeten worden voorkomen.

Aanbeveling: *Een aantoonbaar transparante en integere werkwijze van overheden en initiatiefnemers zal nodig zijn om recht te doen aan de bezwaren van omwonenden en*

andere belanghebbenden bij de energietransitie. Het gaat daarbij niet alleen om de mooie woorden en intenties daarover in de RES 1.0, maar om aantoonbare daden.

8 Leveringszekerheid energie en flexibiliteit ervan

Elektrificatie, digitalisering en integreren van de energielevering heeft zowel positieve als risicovolle kanten. Er zijn immers niet alleen goede tijden maar ook slechte tijden. Die laatste kunnen een menselijke, een technische en een natuurlijke oorzaak hebben. Zo kunnen systemen uitvallen of worden gehackt, weten we dat vulkanen elders langdurig stof in de atmosfeer brengen en kunnen essentiële voorzieningen door wateroverlast of stormen uitvallen. Alles wat denkbaar is zal ooit voorkomen en dat kan dus morgen gebeuren. En er zijn ook risico's die we ons niet of nauwelijks kunnen voorstellen, maar die in tijden van klimaatverandering wel degelijk denkbaar zijn. Zijn de nu al bekende risico's voldoende afgedekt, ook in een groter verband? Idem als er meerdere problemen tegelijk of in volgorde optreden? Meestal zijn er rampen nodig om als samenleving weer (tijdelijk) alert te worden op preventie van effecten van ingrijpende gebeurtenissen. Wat de leveringszekerheid van energie betreft wordt in de RES 1.0 alleen aangestipt die voor bovengemeentelijke warmtebronnen. En er worden technische maatregelen voor het netwerk voorgesteld om de netzekerheid te verbeteren, zie punt 3.

Aanbeveling: *Een bovengemeentelijke risicoanalyse is nodig om bij allerlei calamiteiten maatregelen te nemen voor voldoende leveringszekerheid van energie en de flexibiliteit ervan. Gezien de grote gevolgen van de uitval van levering van elektriciteit zullen de normen voor leveringszekerheid navenant hoog moeten zijn. Bij voorkeur wordt de risicoanalyse in een Plan MER weergegeven.*

9. Gevolgen van rechtelijke uitspraken

Op 25 juni 2020 deed het Europese Hof van Justitie uitspraak in een zaak over een Belgisch windturbinepark, het zgn. het Nevele-arrest.

Daarin oordeelde het Hof dat ten onrechte geen milieubeoordeling in de zin van de Europese richtlijn voor Strategische Milieubeoordeling (de SMB-richtlijn) was gemaakt voorafgaand aan de vaststelling van algemene regels voor windturbines.

Bij (tussen)uitspraak van 30 juni 2021 m.b.t. het 'Wiindpark Delfzijl-Zuid Uitbreiding' (ECLI:NL:RVS:2021:1395) heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Nederlandse Raad van State bepaald dat voor de zogenaamde windturbinebepalingen, op grond van het Europese recht, een beoordeling (had) moet(en) worden gemaakt van de gevolgen voor het milieu. Het gaat daarbij met name om de algemene normen voor geluid, slagschaduw en veiligheid die in Nederland gelden voor de bouw en het gebruik van windturbines. Voor deze algemene regels had op grond van EU-recht een planmilieueffectrapport (plan MER) moeten worden opgesteld. Voor 1 of 2 'losse' windturbines blijven de algemene regels wel gelden.

Uit een brief d.d. 5 juli 2021 van de bewindspersoon aan de Tweede Kamer blijkt dat het opstellen en vaststellen van het vereiste beoordelingskader zeker 1,5 – 2 jaar zal vergen. Wel stelt de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat in de kamerbrief dat voor nieuw te vergunnen windturbineparken de mogelijkheid bestaat in een bestemmingsplan of omgevingsvergunning *zelf gekozen normen* te hanteren. Dit zolang er nog geen plan MER is gemaakt.

Aanbeveling: *De concrete betekenis en uitleg van de (tussen)uitspraak van de RvS en van de kamerbrief zal ook in de RES 1.0 verhelderd moeten worden voorafgaande aan het doorzetten van nieuwe initiatieven voor windparken.*

10. Juridische status van het RES

Op pagina 9 staat dat de RES 1.0 input en context biedt voor het omgevingsbeleid van de provincie en de 16 gemeenten. Die uitspraak is multi-interpreteerbaar. Maar in het licht van het onderdeel 'Belangrijke ijkmomenten naar 2030' (pagina 9) staan nauw omschreven opdrachten die in 2030 gerealiseerd moeten zijn⁴. Welke vrijheidsgraden heeft de regio nog behalve de onderlinge verevening van de hoeveelheid opgewekte KWh? Ook al aanvaardt het Nationaal Programma de RES 1.0 U16 dan nog heeft het document geen juridische status. Wel wordt het een *bestuurlijk zelfbindend beleidsdocument* voor de betreffende overheid die het vaststelt, dus ook voor de gemeente Zeist. De juridische status krijgt het pas in vastgestelde omgevingsvisies, omgevingsplannen en -programma's.

Aanbeveling

Wij sluiten aan bij de aanbeveling van Natuurlijk Zeist-West dat in de RES 1.0 duidelijk uitgesproken worden dat deze RES voor een gemeente geen juridische en ook geen bestuurlijke binding betekent voor het nog vast te stellen ruimtelijk beleid. Dit mede omdat over de effecten van energie in de plannen nog participatie moet plaatsvinden.

Voor het overige sluit Stichting Beter Zeist aan bij en ondersteunt het de inspraakreactie van Stichting Milieuzorg Zeist e.o. en die van vereniging Werkgroep Natuurlijk Zeist-West.

Ten slotte

Wij hopen dat de raad niet alleen kennis neemt van de bovengenoemde aanbevelingen en de toelichting daarop, maar ook in regionaal verband deze punten aan de orde stelt en bepleit om op te nemen en uit te werken in de RES 1.0 U16.

Met vriendelijke groet,

Egbert Visscher
Stichting Beter Zeist

⁴ • In 2022 zetten de deelnemende overheden de RES 1.0 om in ruimtelijk beleid, voor zover dat nodig is om de bijdrage van 1,8 TWh aan de landelijke doelstelling voor duurzame elektriciteit in 2030 te realiseren.
• Voor 1 januari 2025 zijn de ruimtelijke procedures voor zonnenvelden en windmolens afgerond en de vergunningen verleend, voor zover die nodig zijn om de bijdrage van 1,8 TWh in 2030 te realiseren.
• In 2030 is de realisatie van 1,8 TWh duurzame elektriciteitsopwek gereed.